

Polecenia podsumowujące

1. Przedstaw szlak bojowy „ludowego” Wojska Polskiego.
2. Scharakteryzuj główne etapy przejmowania przez komunistów władzy w kraju.
3. Omów stosunek aliantów do sprawy polskiej w początkach 1945 r.

◆ Tworzenie się komunistycznych władz Polski

Założenie przejęcia władzy w Polsce przez Stalina – narządkiem ulegli wobec niego polscy komuniści.
Powstanie Polskiej Partii Robotniczej wzywającej do czynnej walki z okupantem.
Główne hasła programu PPR zgodne z wytycznymi Stalina, m.in. zrzeczenie się ziem wschodnich.
Powołanie przez polskich komunistów Krajowej Rady Narodowej (1943), która ogłosiła się podziemnym parlamentem.

◆ Organizacje zbrojne komunistów

1942 – utworzenie Gwardii Ludowej nawiązującej nazwą do organizacji zbrojnej PPS.
1944 – powstanie Armii Ludowej z przekształcenia Gwardii Ludowej.
Współpraca GL, a później AL z Sowietami.
Nieufność polskiego podziemia do komunistycznych organizacji zbrojnych.

◆ Polskie formacje wojskowe pod rozkazami ZSRS

Związek Patriotów Polskich zaplecem politycznym polskich komunistów w ZSRS.
Tworzenie na terenie ZSRS zależnego od Sowietów wojska polskiego pod dowództwem generała Zygmunta Berlinga.
12–13 X 1943 – udział 1. Dywizji Piechoty im. Tadeusza Kościuszki w bitwie pod Lenino.
Udział berlingowców w sowieckiej ofensywie na zachód i wyzwoleniu ziem polskich spod okupacji niemieckiej.
Powstanie 1. Armii Polskiej.

◆ Powstanie PKWN

VII 1944 – utworzenie w Moskwie Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego. Na czele Edward Osóbka-Morawski.
PKWN uznany przez Sowietów za jedyne legalne przedstawicielstwo polskiej władzy państwowej.
Ogłoszenie manifestu PKWN

- wspólna walka z Sowietami przeciwko Niemcom
- zapowiedź reform, m.in. reformy rolnej
- zapowiedź zrzeczenia się dawnych ziem wschodnich
- zapowiedź przyłączenia Pomorza, Śląska Opolskiego i Prus Wschodnich do Polski, szeroki dostęp do morza i granica zachodnia na Odrze

◆ Szlak bojowy „ludowego” Wojska Polskiego

Michał Rola-Żymierski naczelnym dowódcą Wojska Polskiego utworzonego przez komunistów.
Odwolanie Zygmunta Berlinga ze stanowiska dowódcy 1. Armii Polskiej.
VII–VIII 1944 – udział wojsk 1. Armii Wojska Polskiego w walkach w rejonie Warki i Magnuszewa.
VIII 1944 – bitwa pod Studziankami.
I–II 1945 – przełamanie przez 1. Armię Wojska Polskiego umocnień Wału Pomorskiego.
IV–V 1945 – udział w zdobyciu Berlina.

◆ Ustalenia aliantów w sprawie Polski bez udziału Polaków

Konferencje Wielkiej Trójki – omawianie przyszłości Polski bez udziału polskiej delegacji.
W Jałcie podjęcie decyzji o odebraniu Polsce ziem wschodnich, zapowiedź rekompensaty, ale bez jej dookreślenia.
Zapowiedź utworzenia Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej.

◆ Początki rządów komunistów w „Polsce lubelskiej”

1 VIII 1944 – PKWN w Lublinie.
Działalność Resortu Bezpieczeństwa Publicznego wymierzona w polskie podziemie niepodległościowe.
Działania komunistów przeciwko podziemiu jedną z przyczyn rozwiązania AK (19 I 1945).
VI 1945 – proces szesnastu.

Polecane publikacje

E. Kospath-Pawłowski, *Chwała i zdrada. Wojsko Polskie na Wschodzie 1943–45*, Warszawa: Inicjał, 2010.
R.K. Nowak, *Związek Patriotów Polskich w zachodnich obwodach Ukraińskiej Socjalistycznej Republiki Sowieckiej (1944–1946)*, Łódź: IPN, 2021.
S.M. Plokhyy, *Jałta. Cena pokoju*, przeł. R. Bartołd, Poznań: Dom Wydawniczy Rebis, 2011.

